Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

micul atelier

Drabant András

Bazele desenului

ediția a doua

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Cuprins

Scurt istoric 5
Introducere 7
Materiale și instrumente de desen 8
Planșeta de desen 8
Hârtia 9
Instrumente de desen 11
Pregătirea modelelor de desenat 15
Sisteme de reprezentare – perspectiva 18
Cubul 18
Pregătirea pentru desen 21
Corpuri de rotație 24
Despre umbre 26
Natura statică și compoziția plastică 32
Poliedre și corpuri de rotație – pas cu pas 38
Natură statică cu obiecte sferice și cilindrice – pas cu pas 40
Natură statică cu cilindru, cuburi și o sticlă – pas cu pas 42
Despre înrămare și paspartu 44
Analiza plastică a lucrărilor 48
Mic dicționar de termeni 51

ibris
Respect pentru oameni și cărți

Materiale și instrumente de desen

Planșeta de desen

De obicei desenele se realizează pe hârtie. Hârtia este moale, de aceea trebuie fixată pe o suprafață netedă și rigidă. În acest scop se utilizează planșeta de desen. Planșetele ce se pot achiziționa în magazinele de specialitate sunt de obicei ușoare, făcute din lemn moale, astfel că putem înfige cu ușurință pionezele în ele pentru fixarea hârtiei de desen. Planșetele care se găsesc în comerț sunt de diferite dimensiuni. Suprafața acestora este de obicei netedă, însă cu timpul se mai uzează, se deformează și apar mici imperfecțiuni. Aceste deformări se pot evita dacă sub hâr-

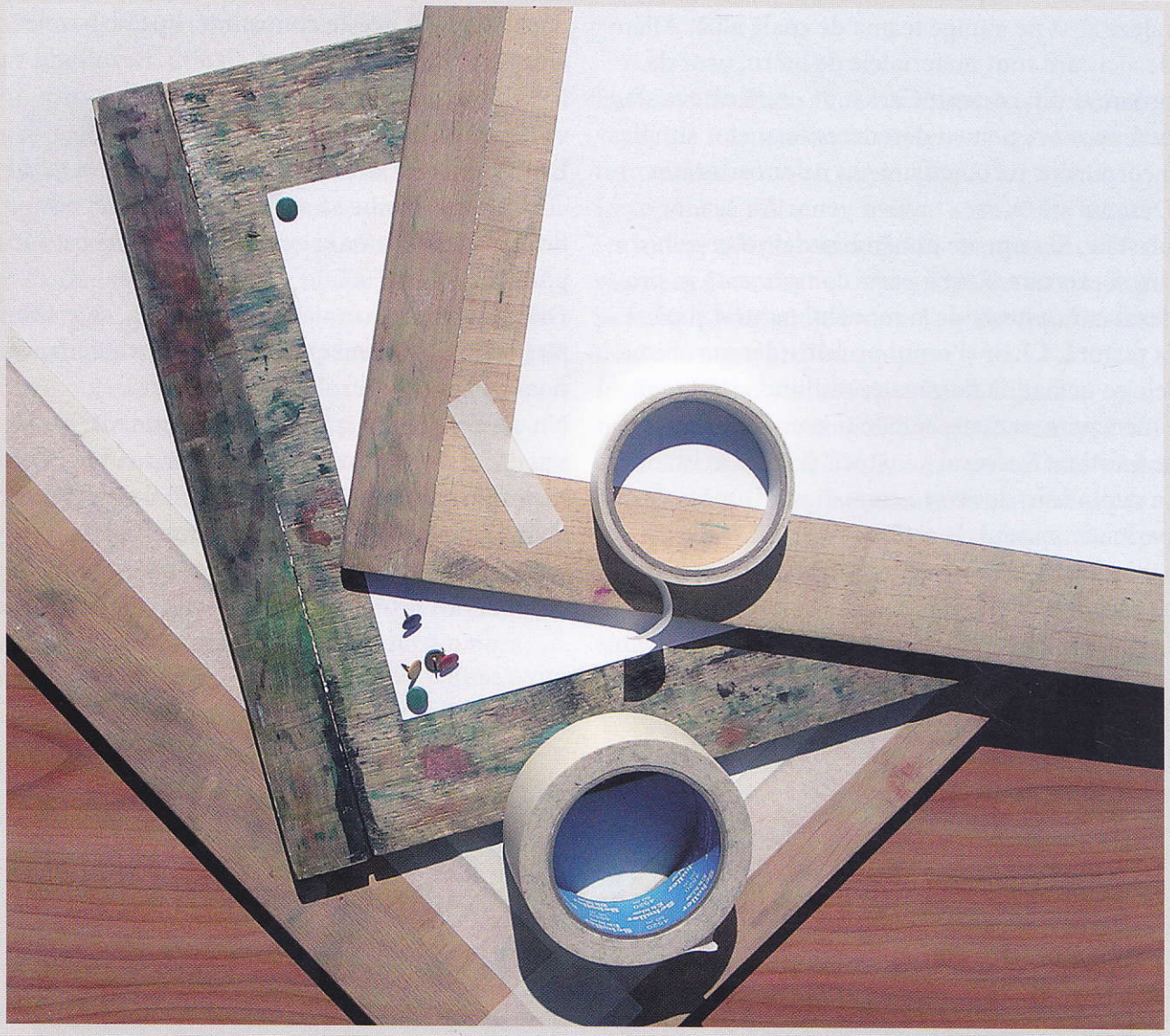

Moduri de fixare a hârtiei de desen

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

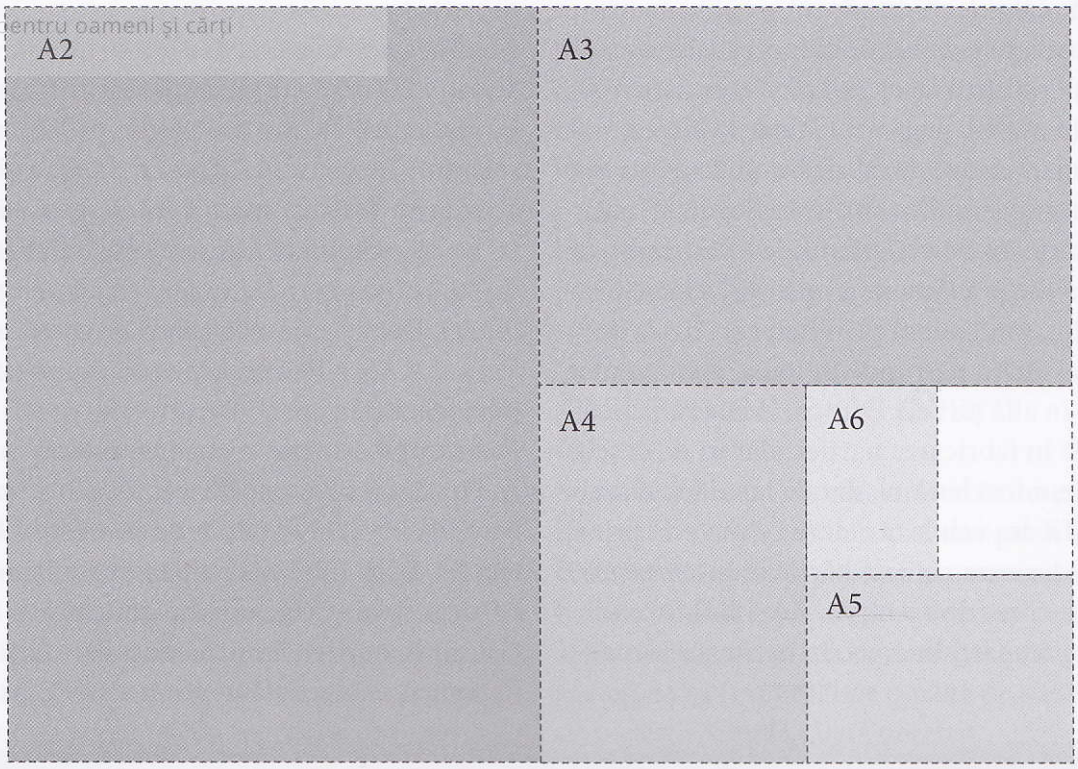

A0	1189 × 841 mm	B0	1400 × 1000 mm
A1	841 × 594 mm	B1	1000 × 700 mm
A2	594 × 420 mm	B2	700 × 500 mm
A3	420 × 297 mm	B3	500 × 350 mm
A4	297 × 210 mm	B4	350 × 250 mm
A5	210 × 148 mm	B5	250 × 175 mm

Formate standard de hârtie și dimensiunile lor

tie, sub coala de desen, se așază câteva straturi de hârtie groasă. În felul acesta hârtia superioară, pe care desenăm, nu atinge direct lemnul. Pentru fixarea desenului, în loc de pioneze se poate folosi și bandă adezivă. În magazinele de specialitate se găsesc benzi autocolante, care se dezlipesc de coala de desen fără s-o deterioreze și pot fi rupte ușor cu mâna. Coala de desen se poate fixa și cu cleme de dimensiuni potrivite, eventual cu cleme de rufe, în funcție de grosimea planșetei de desen și de dimensiunile colii de hârtie. Desigur, putem folosi pe rol de planșetă orice placaj, scândură sau alte materiale rigide provenite din tâmplărie.

Este necesar ca foaia de hârtie să fie fixată paralel cu marginile planșetei de desen, astfel ca să ne ajute la desenarea orizontalelor și verticalelor, dar și la verificarea acestora. Planșetele nu se recomandă să fie ținute în mână, mai ales cele mari, care sunt destul de grele. Acestea se pun pe bănci speciale pentru desen, sau pe un scaun obișnuit.

Hârtia

Înainte de apariția hârtiei de desen și scris s-au utilizat tăbliţe de lut, papirusuri, tăbliţe ceruite, piei de animale, pergament etc. Hârtia uzuală folosită în zilele noastre a fost descoperită inițial de chinezi. Ei au păstrat secole întregi acest secret.

Hârtia a pătruns în Europa prin intermediul arabilor, care în anul 751 învinș armata chine-

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

ză în bătălia de la Talas. Printre chinezii luați ostatici de către arabi se găseau și câțiva lucrători din atelierele de hârtie chinezești, care au împărtășit secretul fabricării hârtiei pentru a-și salva viața. Astfel, pe lângă China și Coreea, primele mari centre de fabricare a hârtiei au fost în Samarkand (Uzbekistan) și în Bagdad (Irak). Știința fabricării hârtiei pătrunde în Europa prin Peninsula Iberică (Spania), pe fostul teritoriu al maurilor, fiind adusă prin Egipt și Africa de Nord. Mai târziu pătrunde în Italia, apoi, treptat, ajunge și în alte țări ale Europei. Materia primă principală în fabricarea hârtiei, alături de deșeurile textile, a fost lemnul, dar de la mijlocul secolului al XIX-lea celuloza a devenit materia primă de bază. Mărimea colii de hârtie se însemnează cu litere și cifre (de exemplu, A4 și B4). Aceasta se poate împărți în două, în patru și așa mai departe.

Un exemplu obișnuit: să luăm o foaie de hârtie din cele folosite la imprimante sau copiatoare. Mărimea acesteia este 210 × 297 mm, deci aproximativ 20 × 30 cm. Această mărime o numim formatul A4. Dacă o prelungim pe latura mare se obține formatul A3. Dacă o dublăm și pe aceasta se obține formatul A2, și așa mai departe. Dacă revenim la formatul A4, adică la coala de 20 × 30 cm, și o înjumătățim, obținem formatul A5. Dacă îl înjumătățim și pe acesta se obține formatul A6, adică mărimea corespunzătoare unei felicitări.

Formatul B este puțin mai mare decât formatul A. Formatul B2 este de bază, 50 × 70 cm. La împărțirile în două se obțin, de asemenea, formatele B3, B4 și B5. Hârtie de aceste mărimi au fabricat chiar și chinezii din antichitate.

Grosimea hârtiei, în urma unei convenții internaționale, este redată în grame/mp. Hârtia pen-

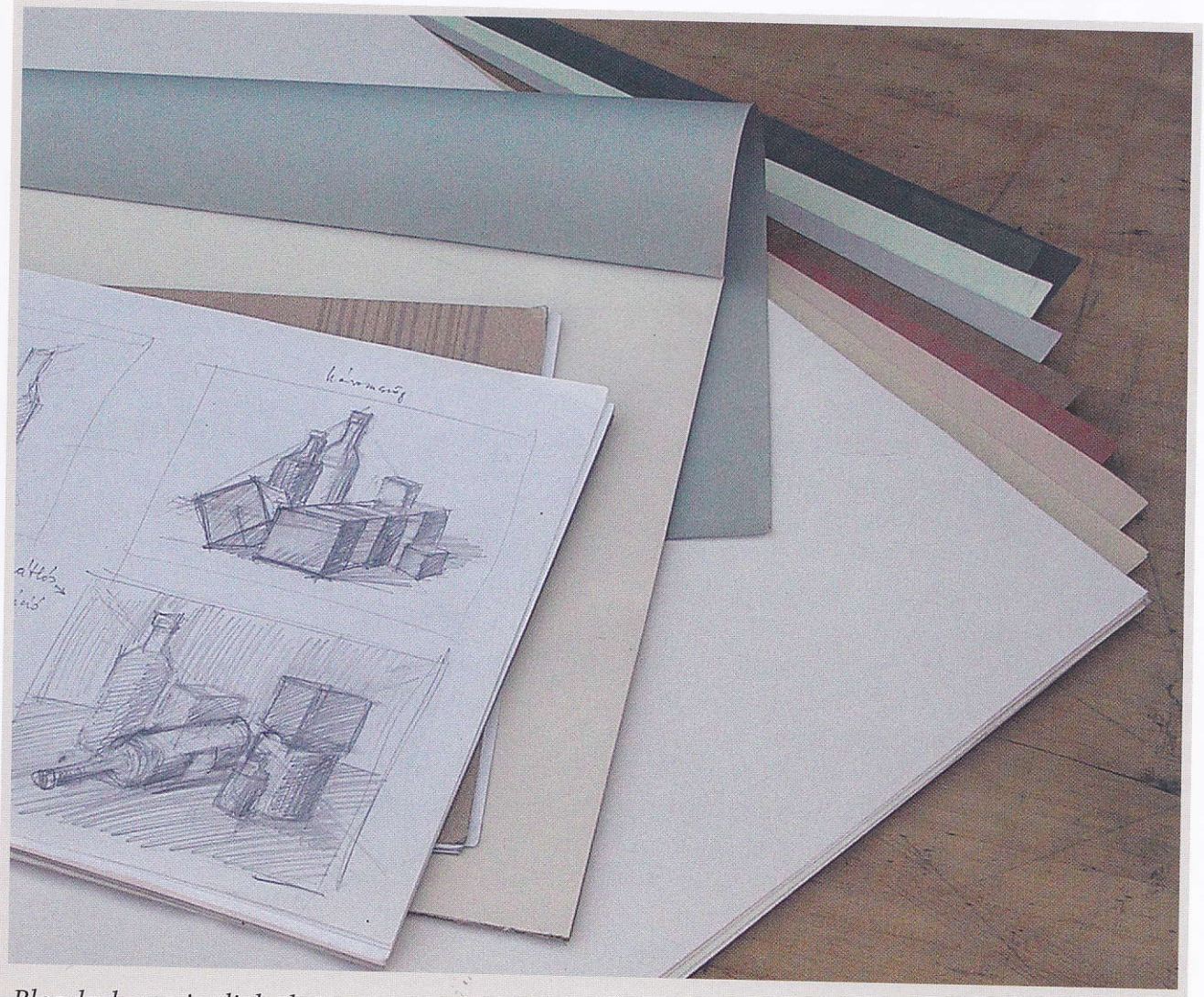

Bloc de desen și coli de desen

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

tru copiatoare mai sus amintită are probabil 80 sau 90 g/mp, ceea ce înseamnă că un metru pătrat (1 mp) de hârtie cântărește 80 g, sau dacă este mai groasă are 90 g. Aceste coli nu sunt potrivite pentru desen, fiind prea subțiri. Eventual pot fi folosite pentru notițe sau schițe. Coala de desen trebuie să aibă cel puțin 100-130 g/mp. Se recomandă utilizarea unei hârtii plăcute ca aspect, nu prea netede și puțin rugoase, cu grenul mare. Pentru începători se recomandă folosirea mapelor spiralate din comerț.
Mapa de desen este potrivită pentru a desena în creion, dar pentru pictura în acuarelă trebuie să se folosească hârtie specială, mai groasă, cu o mai bună capacitate de absorbție. Pentru cărbune se recomandă folosirea hârtiei de dimensiuni mai mari, cel puțin A3, iar suprafața acesteia să nu fie netedă, deoarece cărbunele alunecă și nu lasă urma potrivită. Pentru desenul în cărbune este foarte potrivită hârtia Ingres (se pronunță „engr"). Culoarea de bază a hârtiei este albă, dar sunt și hârtii speciale de diferite nuanțe deschise, pale, pastelate. După ce am reușit să stăpânim diferite tehnici de desen, putem utiliza hârtii de nuanțe închise sau chiar negre, pe care să desenăm cu cretă de culori deschise sau cu creioane pastel. Pentru desenele în cărbune, ca exercițiu sau pentru studii, putem folosi și hârtia de împachetat albă, cu suprafața ușor rugoasă.

Instrumente de desen

Se poate lucra cu următoarele instrumente: creion grafit, creion colorat, cărbune pentru desen, cretă, creion pastel, precum și cu cerneală, tuș, baiț de nucă și sepia. Pentru desenul ce le folosește pe cele din urmă este nevoie de o pensulă sau o peniță (eventual de o pană de pasăre), ori de o trestie simplă tăiată potrivit.

Diferite tipuri de creioane și urmele lor

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Creionul

Creionul este instrumentul de desen cel mai răspândit. Materialul de bază este grafitul, care de fapt este cărbune pur. La început cărbunele era exploatat doar în Anglia și, datorită faptului că exista într-o cantitate mică, prețul lui concura cu cel al aurului. Ulterior s-au descoperit noi zăcăminte și în alte părți, grafitul devenind astfel din ce în ce mai răspândit.

Creionul obișnuit a apărut la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când chimistul francez Nicolas Conté a mărunțit bine grafitul, a adăugat puțină argilă, a mulat amestecul în bețișoare subțiri numite mine de grafit și l-a prins între bucăți de lemn. Când desenăm, aceste mine de grafit se uzează, lăsând pe hârtie mici urme ale particulelor acestuia. Culorile din realitate sunt redate în alb și negru sau în diferite nuanțe de gri. Există o nuanță de gri corespunzătoare fiecărei culori. Creioanele nu sunt la fel. Ele au duritați diferite, indicate prin litere. Indicația H (hard) înseamnă o mină tare, dură, iar indicația B (black) desemnează o mină moale. Pentru a obține un creion mai tare, la grafit se adaugă mai mult lut. Cu acesta desenul va fi mai gri, se pot trasa linii mai subțiri, mai exacte, iar vârful creionului nu se uzează așa repede. Asemenea creioane se folosesc pentru desene tehnice, în timp ce cu creioanele mai moi se pot realiza desene artistice cu nuanțe mai fine. Nu se recomandă ștergerea sau frecarea liniilor, pentru că murdăresc desenul. Despre realizarea diferitelor tonalități de gri vom discuta mai târziu.

Înainte de utilizarea grafitului la fabricarea creioanelor s-au folosit creioane de argint, de plumb și de zinc. Desenele superbe din era renascentistă erau realizate cu aceste instrumente. Chiar și gravorii în cupru le-au folosit, până în secolul al XIX-lea, la realizarea schițelor. Se poate desena și cu creioane colorate, dar acestea se șterg mai greu, de aceea se recomandă doar persoanelor cu experiență. Ca și alte instrumente de desen, și creioanele colorate pot fi utilizate într-o nuanță mai deschisă, dar desenul devine mai expresiv dacă folosim culori mai intense. Se va acorda o atenție deosebită la combinarea

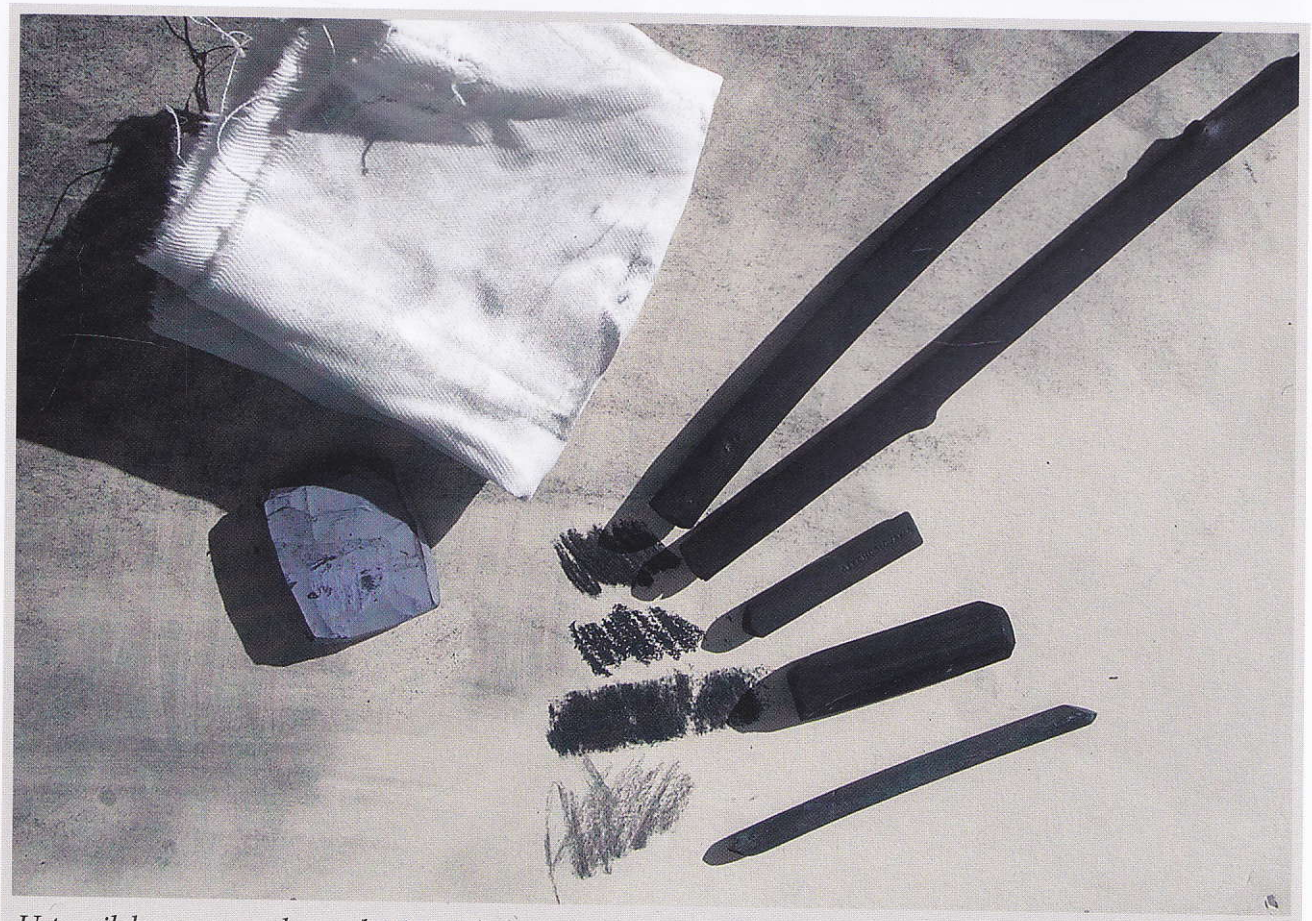

Ustensilele necesare desenului în cărbune: cărbune natural, cărbune presat, radieră specială pentru cărbune (gumă plastică), cârpă

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Crete colorate

și amestecarea culorilor. Este bine să avem grijă cum combinăm culorile. Să nu amestecăm prea multe culori complementare, pentru ca desenul să-și păstreze acurateţea, iar culorile să rămână viguroase.

Cărbunele pentru desen

Cu siguranţă ne aducem aminte, din cele învăţate la chimie, că dacă lemnul este încins fără oxigen într-un spaţiu închis anaerob, nu arde ca lemnul, ci se carbonizează și lasă urmă pe hârtie. De obicei, în acest scop sunt folosite ramuri de tei, gutui, alun, salcie sau prun, cu care se pot realiza lucrări foarte frumoase, cu aspect tonic, plăcut. Astfel se obţine cărbunele natural. Din magazinele de specialitate se poate achiziţiona atât cărbune natural cât și presat, care se comercializează sub forma unor beţișoare subţiri sau mai groase și lasă o urmă mai intensă sau mai închisă decât cărbunele natural. Pentru începători se recomandă utilizarea cărbunelui pentru desen, deoarece dacă se fac greșeli, ele se șterg ușor și se poate relua desenul, iar dacă se observă urmele ușoare ale lucrării anterioare ori eventualele greșeli, acestea se pot corecta. Se recomandă folosirea hârtiei de dimensiuni mai mari. Într-o mână ţinem cărbunele, iar în cealaltă e bine să avem o cârpă mică, moale și împăturită. Dacă se lucrează cu ambele mâini, adică cu o mână se desenează cu cărbune, iar cu cealaltă se șterge cu cârpa sau se retușează, obţinem o suprafaţă fină, catifelată, cu tonuri fine. Până se poate, este bine să se folosească la șters doar cârpa. Pentru desenul în cărbune există o radieră specială, numită gumă plastică. Însă folosirea acesteia se recomandă doar la sfârșitul lucrării, pentru realizarea luminilor și luciului, deoarece guma plastică lasă urme unsuroase pe hârtie, care pot fi deranjante la continuarea lucrării. Desenul realizat trebuie fixat, pentru a nu se murdări. Mai demult, artiștii își fabricau singuri soluţia fixativă dizolvând 50 g șelac în 0,5 l alcool tehnic de concentraţie 96%. În zilele noastre, fixativul gata preparat se poate achizi-